

WPROWADZENIE

Autorom tomu oddawanego do rąk Czytelników, zatytułowanego „Miasta i migracje”, przyświecał cel, jakim było wskazanie na istnienie złożonej relacji pomiędzy procesami migracyjnymi a miastem.

Dla migracji miasto jest naturalnym kontekstem, jego atrakcyjność stanowi zaś naturalny czynnik wspierający procesy migracyjne. Miasto przyciąga migrantów swoim idealnym obrazem, obietnicą – choć nie zawsze urzeczywistnianą – realizacji osobistych i rodzinnych aspiracji, spełnienia marzeń o lepszej pracy, życiu w nowych społecznych i ekonomicznych warunkach. Z kolei kulturowy i gospodarczy rozwój miast zależy od tego, na ile przybyszom pozwala się realizować te plany, na ile imigranci – Inni, Obcy, Sąsiedzi (żeby wymienić tylko niektóre z możliwych perspektyw) – włączani są do kategorii „my”. Miasta i ich rozwój napędzają migrację, natomiast migracja pozwala ośrodkom miejskim nieustannie zmieniać swoje oblicze.

W czasach globalizacji i rosnącego znaczenia miast globalnych wzajemne związki procesów migracyjnych i metropolizacji są silne i trudne do przeoczenia. Współcześnie migracje istotnie wpływają na społeczny, kulturowy i ekonomiczny kapitał miast: z jednej strony budują go i wzmacniają, z drugiej – powodują wyludnianie się pewnych regionów i odpływ ich dotychczasowych mieszkańców. W dzisiejszej Polsce zjawisko to dotyczy szczególnie wyprowadzek do Anglii, Niemiec, Norwegii, ale również do Warszawy i innych dużych ośrodków miejskich. Interesujące jest to, jak migranci zmieniają przestrzeń, w której osiedlają się na stałe lub którą traktują tylko jako przystanek w swej życiowej podróży. Problem dziedzictwa migracji w perspektywie miejskiej to także nakładanie się spacjiacji stosunków etnicznych i społecznych, widoczność (lub jej brak) mniejszości etnicznych i narodowych w przestrzeni miast.

Procesy migracyjne oraz takie, jak urbanizacja, metropolizacja, suburbiacja, spacjiacja i integracja społeczna, to kompleks współzależnych czynników, które kształtują współczesne miasta oraz jakość życia ich mieszkańców. Dlatego tak ważne jest badanie wzajemnych oddziaływań tych

procesów, refleksja nad ich rolą w życiu mieszkańców dzisiejszych ośrodków miejskich i wpływem na zarządzanie przestrzenią. To migracje są w dużej mierze odpowiedzialne za sposób funkcjonowania współczesnych metropolii i mniejszych miast. Dlatego jedynym sposobem zrozumienia miasta jest włączenie w naukową refleksję nad nim procesów migracyjnych. Wiedzieli to już klasycy nauk społecznych (choćby Simmel i Znaniecki) opisujący wzajemne związki przestrzeni miejskiej i migracji. Tą publikacją chcemy włączyć się w dyskusję nad miejskością i migracjami, przedstawiając Czytelnikowi zestaw tekstów, dla których inspiracją było przekonanie o konieczności interdyscyplinarnego spojrzenia na poruszany temat.

Niniejszy tom czasopisma „Człowiek i Społeczeństwo” otwiera artykuł Stanisława Lisieckiego poświęcony odradzaniu się i powstawaniu nowych granic etnicznych w miastach amerykańskich oraz europejskich, szczególnie zaś niemieckich: Berlinie, Frankfurcie nad Menem i miastach Nadrenii Północnej-Westfalii.

Kolejne teksty pozwalają na usystematyzowanie wiedzy dotyczącej związków między migracjami zewnętrznymi i wewnętrznymi a przemianami miast w Polsce. Wpływ migracji na przestrzenne i społeczne przekształcenia polskich ośrodków, ujęte w perspektywie historycznej i europejskiej, omawia Elżbieta Smolarkiewicz. Rozważania te uzupełnia tekst Anny Datko, w którym autorka zastanawia się nad motywacjami krajowych migracji edukacyjnych młodych Polaków.

W tym kontekście szczególne miejsce zajmują wyniki badań prowadzonych w Poznaniu. Warto przy tym wspomnieć, że autorzy trzech kolejnych tekstów odnoszą swe analizy do tendencji obserwowanych we wszystkich dużych miastach Polski. Strategiom adaptacyjno-integracyjnym w przestrzeni wielkomiejskiej szczegółowo przyjrzał się Jacek Schmidt, a geograficznemu rozmieszczeniu w Poznaniu imigrantów spoza Polski – Hanna Gajda. Marzena Walaszek, wykorzystując teorię czynników wypychających i przyciągających (*push and pull factors*), odpowiada zaś na pytanie o przyczyny i kierunki migracji w aglomeracji poznańskiej.

Jak wiemy, rozwój wiedzy, także w dziedzinie badań nad miastem i migracjami, wymaga zarówno wytwarzania danych, jak i teoretycznych propozycji, które opierając się na materiale empirycznym, odsłaniałyby kolejne możliwe perspektywy badawcze. Do tego rodzaju prac należą artykuły: Jacka Kubery o doświadczaniu przygody i wygnania przez imigrantów oraz Łukasza Skoczylasa o koncepcji Johna Kasardy, zakładającej powstanie zupełnie nowego typu miasta – aerotropolii, czyli ośrodka przystosowanego do wymuszonych przez globalizację ciągłych migracji.

Kolejne trzy teksty ukazują odmienne, dyscyplinarne, ujęcia w myśleniu o mieście i migracjach. Jakub Isański, socjolog, przedstawia wpływ procesów migracyjnych na społeczny krajobraz polskich miast. Oskar Amiri, architekt, zastanawia się nad metodami tworzenia granic między społecznościami migrantów a pozostałymi grupami społecznymi. Miłosz Skrodzki, etnolog i historyk, omawia problem powojennych migracji do miast Ziem Zachodnich i Północnych z językoznawczego punktu widzenia, analizując procentowy udział nazwisk typowo wielkopolskich w ogólnej populacji tych obszarów.

„Forum dyskusyjne” rozpoczynają rozważania Marca Hatzfelda, znawcy problematyki przedmieść francuskich, autora takich książek, jak *Petit traité de la banlieue* (2004) czy *La culture des cités: Une énergie positive* (2006). W swoim artykule omawia on związek między rozwojem miast francuskich i migracjami do Francji, przekonując, że nie należy ograniczać tej relacji jedynie do kolonialnego i postkolonialnego kontekstu. Jest to pierwszy tekst tego uznanego autora, który ukazuje się w polskim tłumaczeniu. Zagadnienie tożsamości imigrantów w Londynie i Wiedniu poruszają zaś włoscy badacze: socjolog Sandro Bozzolo, politolog Christian Costamagna i psycholożka Luisa Fontana (co ciekawe, opierają się oni na wywiadach przeprowadzanych również z Polakami). W ostatnim opracowaniu, wieńczącym rozważania na temat związków procesów migracyjnych i miasta, Kamil Lipiński, kulturoznawca, przedstawia kwestię repatriacji członków diaspory jamajskiej do Afryki, który to postulat wysuwany był przez przedstawicieli ruchu rastafariańskiego.

Prezentując Czytelnikom niniejszy tom, wyrażamy nadzieję, że jako próba zbliżenia dwóch obszarów badawczych, zogniskowanych wokół haseł „miasta” i „migracje”, przyczyni się on do wzbogacenia dyskusji o nowe, inspirujące naukowe pytania i odpowiedzi.

Jacek Kubera, Łukasz Skoczylas